

בנימין בראון

כספינה מיטלטלת

חסידות קרלין בין עליות למשברים

בנימין בראון

כספינה מיטלטלת

חסידות קרלין בין עליות למשברים



מרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי
ירושלים

המערכת המדעית

פרופ' עמנואל אטקס – יו"ר, פרופ' מוטי גולני, פרופ' אלימלך הורוביץ ז"ל, פרופ' יפעת וייס,
פרופ' מוטי זלקין, מר יחזקאל חובב, מר צבי יקותיאל, פרופ' יעקב שביט

מנהלת ההוצאה לאור: מעין אבינרי־רבהון
עורך ראשי: יחזקאל חובב

עריכה לשונית: יהושע גרינברג
הפקה והבאה לדפוס: טניה שרם

ספר זה יוצא לאור בסיוע
משרד התרבות והספורט – מינהל התרבות והאמנויות
הקרן ע"ש פולה ודוד בן־גוריון למדעי היהדות מיסודה של משפחת פדרמן,
המכון למדעי היהדות ע"ש מנדל, האוניברסיטה העברית בירושלים
בית שלום עליכם
הרשות למחקר ופיתוח של האוניברסיטה העברית בירושלים

מסת"ב 978-965-227-347-5

מספר קטלוגי 185-675

© כל הזכויות שמורות למרכז זלמן שזר לחקר תולדות העם היהודי, תשע"ח

© Copyright by The Zalman Shazar Center for Jewish History, Jerusalem

Printed in Israel, 03/2018

אין להעתיק או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו, בשום צורה ובשום אופן, אלקטרוני או מכני,
לרבות צילום או הקלטה, ללא קבלת אישור בכתב מהמוציא לאור.

סדר ועימוד: אירית נחום
הדפסה: דפוס מאור־ולך בע"מ
ירושלים

לאיריס

בתודה על כל הטוב שב"ה זכינו לו
בציפייה לכל הטוב שבע"ה עוד נזכה לו
ובאהבה.

תוכן העניינים

11	שלמי תודה
15	מבוא
15	למה קרלין?
17	תחליפי המיסטיקה: לדרכה של החסידות המאוחרת
30	בעיית המקורות
32	כמה מילים על חקר החסידות המאוחרת
36	חסידות קרלין: מצב המחקר והספרות הקיימת
41	קרלין כמקרה מבחן לדרכה של החסידות המאוחרת

שער ראשון: עלייה

	פרק ראשון: רקע: חסידות קרלין בדורותיה הראשונים, אדמו"ריה ואווירתה
45	(תקכ"ה?–תרל"ג)
45	ר' אהרן הגדול
51	ר' שלמה קארלינער
60	ר' אשר 'הזקן' מסטולין
66	ר' אהרן השני (ה'בית אהרן')
81	ר' אשר השני ('הצעיר')
84	ערכיה של קרלין ואווירתה
93	פרק שני: חסידות קרלין וארץ ישראל
93	ארץ ישראל כמרכז קרלינאי
95	טבריה וירושלים
98	צפת וחברון
101	מצטרפים חדשים
104	בין ארץ ישראל לגולה
	פרק שלישי: האדמו"ר ר' ישראל מסטולין וההתמודדות עם אתגרי המודרנה
108	(תרל"ג–תרפ"ב)
108	עלייתו של 'ינוקא'

- 117 ר' ישראל מסטולין: האיש והאישיות
128 אחריתו של ר' ישראל ובעיית הירושה
- 145 פרק רביעי: הפילוג הראשון בקרלין ודרכיהם של אדמו"ריה (תרפ"ב–תרצ"ט)
145 בית קרלין נפרד לארבעה ראשים
161 סטולין בעולם הישן: אדמו"רי בית קרלין בפולין שבין שתי המלחמות
174 ר' יהושע השל הלטובסקי, ר' אהרן הלטובסקי ואליטת המשנה של חסידות קרלין
179 על תופעת 'זקני החסידים' בראי הסוציולוגיה של האליטות
188 סטולין בעולם החדש: ר' יענק'לה וקהל חסידיו
195 'הגניזה הסטולינית': מסורת באמצעות חפצים
203 ערכים מרכזיים בקרלין שלפני השואה: ארץ ישראל ולימוד תורה

שער שני: שואה

- 223 פרק חמישי: ביקורו האחרון של ר' אברהם אלימלך בארץ ישראל (תרצ"ט)
223 'לבקש על רחמי שמיים': ביקור של חרדה ותפילה
232 עזיבת הרבי על פי גרסת 'החסיד הוותיק' ממחנה 'הצעירים'
236 עזיבת הרבי על פי גרסת חסיד בכיר ממחנה 'הזקנים'
238 ניתוח הגרסאות והערכתן
- 243 פרק שישי: גורלו של בית קרלין בשואה והמהלכים בארץ ישראל (תרצ"ט–תש"ה)
243 סטולין תחת סטלין: חסידויות בית קרלין תחת הכיבוש הסובייטי (ת"ש–תש"א)
גורלם של האדמו"רים מסטולין, מקרלין ומלוצק בשואה וגורל קהילותיהם
(תש"א–תש"ג)
258 גורלם של שאר האחים והאחיות לבית פרלוב בשואה וגורל קהילותיהם
271 על 'אדמו"רים בורחים' ועל אדמו"רים שלא שרדו
285 הקהילה הקרלינאית בארץ בזמן השואה
287 חשיפתו ועלייתו של ר' יוחנן
296

שער שלישי: חבלי שיקום

- פרק שביעי: האדמו"ר ר' יוחנן, 'מהפכת הצעירים' וראשית שיקומה של קרלין
(תש"ו–תשט"ז)
303 בית קרלין מתאחד מחדש
303 פייבל אוירבוך, ברל פרידמן וההנהגה החדשה של חסידות סטולין-קרלין
306 הקמת חבורת הצעירים וראשית התמורה
309 'מהפכת הצעירים' על רקע אתגרי הזמן
314

- 320 הגירתו של ר' יוחנן והתעצמות מאבקי הכוח בארץ
336 'קורה במשפחות הכי טובות: המתיות בין ר' יוחנן לבתו
342 פטירתו של ר' יוחנן וקבורתו
349 מנהיגותו של ר' יוחנן בפרספקטיבה, והחלל שהותיר אחריו
- 353 פרק שמיני: שנות החלל בהנהגה והתהוות הפילוג השני בקרלין (תשי"ז-תשכ"ב)
353 לקראת פרוץ המשבר (תשי"ז-תשכ"ב)
369 חשרת הסופה: המניעים, השיקולים והמהלכים שקדמו למינויו של האדמו"ר החדש
371 ההכרזה, הפילוג ופריצת המשבר (אב תשכ"ב)
387 ר' משה מרדכי מללוב: האיש והאישיות
393 ילד בעין הסערה: הוויכוח על 'הנכד'
400 הסתבכותו של סכסוך: היבטים משפחתיים וממוניים
- 404 פרק תשיעי: 'קרלין נגד קרלין': אנטומיה של פילוג (תשכ"ב-תשנ"א)
404 'תסיסה, ריב אחים, אבות ובנים, וחלול השם ברבים': החרפת המשבר (תשכ"ב-תשכ"ג)
410 'האברכים לא השלימו עם הרבי': ביקור 'הנכד' ושיאו של המשבר (תשכ"ד-תשכ"ה)
416 'על קידוש השם': שמה של החסידות כנכס סמלי וכנכס ממוני ('מותג')
425 גילוי הדעת של ר' משה פיינשטיין (תשכ"ד)
432 מלחמת התשה: התרחבות העימותים המשפטיים ומאבקי הכוח (תשכ"ד-תשל"ג)
436 על חילול השם: משטרת ישראל בבית האדמו"ר מקרלין-ללוב (תשכ"ה)
439 פטירת הלטובסקי ואיריבוך, רגיעה זמנית ומאמצי פיוס (תשכ"ו-תשל"ג)
447 התהוותו של אדמו"ר: 'הנכד' עולה לכס האדמו"רות (תשל"ג)
- 451 פרק עשירי: התגבשות הנפרדות של שתי החסידויות (תשל"ג-תש"ן)
451 טעויות ושעוריות: התבססות מנהיגותו של ר' ברוך (תשל"ג-תשל"ט)
457 ר' ברוך מקרלין-סטולין: האיש והאישיות
461 בין קנאים לפרגמטיסטים: העימות על כספי המדינה (תשל"ט-תשמ"ה)
466 פרישת הקנאים והולדת 'קהל חסידי ירושלים' (תשמ"ה)
471 התפרצותו המחודשת של המשבר (תשמ"ז-תשמ"ט)
475 נטישתו של אדמו"ר: ר' שמעון בידרמן מתפטר/מפוטר מהנהגת 'הזקנים' (תשמ"ט)
479 בחירתו של אדמו"ר: ר' אהרן רוזנפלד עולה לכס האדמו"רות (תש"ן)
481 ר' אהרן רוזנפלד: האיש והאישיות
486 דמוקרטיה בדיעבד: הבחירות בקרלין כמקרה חריג

שער רביעי: התחלות חדשות

- 493 פרק אחד עשר: הליך הבוררות של שנת תשנ"א
493 עלייתו של ר' ברוך לישראל וגיבוש ההסכמה להתדיין

495	טענות הצדדים
503	פסק הדין
508	בין דין לדין: הבעלות על נכסי החסידות כשאלה משפטית – בין קרלין לחב"ד
512	פרק שנים עשר: ההשתחררות ממעמסת מלחמת החצרות (תשנ"א–תשס"ז)
512	צמיחה והתרחבות בקרלין-סטולין
524	צמיחה והתרחבות בפנסק-קרלין
529	הולדתה של חסידות חדשה: לוצק (תשנ"ה)
538	ירושה בפנסק-קרלין: ר' אריה רוזנפלד עולה לכס האדמו"רות (תשס"א)
541	ר' אריה רוזנפלד: האיש, האישיות וההגות
552	לוצק על פרשת דרכים: המשבר והעלייה על דרך חדשה (תשס"ג–תשס"ה)
555	חבורת 'קהל חסידי ירושלים' ממנה לה אדמו"ר (תשס"ז)
559	תסיסה ומחלוקת ב'קהל חסידי ירושלים'
562	הבדלי אווירה בין חסידויות קרלין
567	אחרית דבר
567	מה הותיר אחריו הפילוג הגדול?
568	מה מלמד אותנו סיפורה של קרלין?
573	תולדות קרלין בין הייחודי לטיפוסי
575	תולדות קרלין כסיפור אנושי
	נספח: קונטרס 'חסידות או מפלגה' מאת חסיד 'קהל חסידי ירושלים' עלום שם
577	(תשס"ח)
589	רשימת קיצורים ביבליוגרפיים
625	מפתחות

Preface

one to survive the Holocaust. It split again between two factions, the *Alte* (“Old ones”), who wished to nominate a new rebbe who was not a part of Karlin’s historic dynasty, and the *Yunge* (“Young ones”), who insisted on remaining loyal to “the holy pedigree,” and nominated a *yenuka* once again to the position. The *Alte* made an unprecedented move when they actually fired their rebbe, and another exceptional move when they chose their new rebbe by semi-democratic election. Another Karlin group that split from the *Yunge* due to ideological differences decided not to appoint a rebbe at all, but then changed its mind and approved the nomination of one of its members as rebbe by a semi-democratic referendum. Eventually, after thirty years of heated war between the *Alte* and the *Yunge*, the two groups reached a peaceful truce through a legal procedure of arbitration.

But the story of Karlin is not just the story of its rebbes. Around the primary elite of the hasidic group, which consists of the rebbe and his family, we often find its secondary elites—aides, administrators, and “elders.” These agents do not only draw their authority from the rebbe, but also help the latter to build that authority and preserve it. The intricate dynamics between these two elites, as well as between them and the rank and file hasidim, was crucial in some of the leadership crises that Karlin underwent.

This book aims to follow Karlin Hasidism’s history from its inception until today, with emphasis on its more recent stages (1873–2007). It seeks to understand its spiritual import as well as its mundane dynamisms, its rebbes and their families, as well as its powerful second line activists. It analyzes how Karlin coped with large-scale challenges such as modernist movements, wars, migrations, and persecutions, but also with small-scale trials such as family conflicts, internal power struggles, and intrigues. It shows the unique as well as the typical in Karlin’s history and “atmosphere.” Above all, it tries to tell Karlin’s history as a story about people.

Preface

In popular as well as scholarly views of Hasidism, the later stages of the movement are characterized by three elements: The rebbes opposed emigration to *Eretz Israel* and to America; when World War II broke out they escaped the horrors, leaving their followers behind; and after the War they managed to rebuild their groups, which rose like “the phoenix from the ashes.” Karlin, a hasidic group whose inception dates back to the 1760s, breaks all three of these conventions. Its rebbes encouraged *aliyah* to the Holy Land since the eighteenth century, and later also emigration to the United States; almost all the rebbes and their family members were murdered in the Holocaust; one of their rebbes even returned to Europe from the safe haven he could have had in Palestine in order to remain with his family and hasidim; and the reconstruction of the group by his surviving younger brother was difficult and painful.

The hasidic group of Karlin, also known as Stolin, is among the oldest in the hasidic movement. The renowned Rebbe Kalonymus Kalman Shapiro (1889–1943) of Piaseczne (Piaseczno), whose family was related to the Karlin dynasty, wrote that, in truth, there are only two main hasidic paths: that of Habad, which emphasizes theological learning as the means for cleaving to God (*devekut*) and that of Karlin, which preaches emotional worship of God and uses physical means to achieve it. Habad, as well as other hasidic groups of theological creativity, were considered “interesting” and have been thoroughly studied, while Karlin, which was the prototype of the great majority of later hasidic groups, has received much less attention from the research community. Indeed, while the Karlin rebbes did not display profound discussions or impressive theological innovations, they did express their beliefs and values, sometimes in debate with Habad, through short and sharp sayings. They called for modesty and truthfulness and encouraged loud and energetic prayer, while distancing themselves from intellectual pretensions. These values constitute the Karlin ethos and, together with numerous unformulated practices and sentiments, have served to shape the Karlin “atmosphere.”

Karlin, like most of the hasidic groups, adopted the hereditary model of leadership. On a few occasions, however, it tested the boundaries of this model. Karlin was the first hasidic group to nominate a *yenuka*—a holy child—as their rebbe. Decades later, it split between four heirs, but reunited under the youngest of them, who was the only

Ownership of Hasidic Assets as a Legal Question: Between Karlin and Habad	508
Chapter 12: Unloading the Burden of the Schism (1991–2007)	512
Growth and Expansion of Karlin-Stolin	512
Growth and Expansion of Pinsk-Karlin	524
The Birth of a New Hasidic Group: Lutzk	529
Hereditary Succession in Pinsk-Karlin: Rebbe Aryeh Rosenfeld Ascends the Throne	538
Rebbe Aryeh Rosenfeld: The Person, His Personality, and His Thought	541
Lutzk at a Crossroads: The Crisis and Embarking on a New Path	552
<i>Kehal Hasidei Yerushalayim</i> Nominates a Rebbe	555
Unrest and Dispute in <i>Kehal Hasidei Yerushalayim</i>	559
Differences in Atmosphere among the Various Karlin Hasidic Groups	562
Epilogue	567
What Remains of the Great Schism?	567
Lessons from the Story of Karlin Hasidism	568
The History of Karlin Hasidism between the Typical and the Unique	573
The History of Karlin Hasidism as a Human Story	575
Appendix: The Leaflet “Hasidism or Party?” by an Anonymous Member of <i>Kehal Hasidei Yerushalayim</i> (2008)	577
Bibliographical Abbreviations	589
Indexes	625

Chapter 9: Karlin vs. Karlin: Anatomy of a Schism (1962–1991)	404
Escalation of the Crisis	404
The Visit of “the Grandson” and the Highpoint of the Crisis	410
“Karlin Hasidism” as a Brand Name	416
Rabbi Moshe Feinstein’s Proclamation	425
A War of Attrition: Legal Procedures and Power Struggles	432
Israeli Police at the House of the Rebbe of Karlin-Lelov	436
The Deaths of Haltovsky and Auerbuch: A Temporary Cease-Fire and Efforts at Reconciliation	439
The Making of a Rebbe: “The Grandson” Ascends the Throne	447
 Chapter 10: The Separate Making of the Two Hasidic Groups (1973–1990)	 451
Mistakes and Scandals: Rebbe Barukh Establishes His Leadership	451
Rebbe Barukh of Karlin-Stolin: The Person and His Personality	457
Between Extremists and Pragmatists: The Debate over Support from the State	461
Departure of the Zealots and the Emergence of <i>Kehal Hasidei Yerushalayim</i>	466
Crisis Erupts Again	471
Resignation of a Tzaddik: Rebbe Shim’on Biderman Turns His Back on the <i>Alte</i> (1989)	475
Election of a Tzaddik: Rebbe Aharon Rosenfeld Ascends the Throne	479
Rebbe Aharon Rosenfeld: The Person and His Personality	481
The Elections in Karlin Hasidism as an Exceptional Case	486
 Part Four: New Beginnings	
 Chapter 11: The 1991 Arbitration Proceedings	 493
Rebbe Barukh’s <i>Aliyah</i> and the Litigation Agreement	493
The Arguments of the Two Parties	495
The Decision	503

Rebbes Who Fled and Rebbes Who Were Murdered	285
Karlin Hasidism in <i>Eretz Israel</i> during the Holocaust	287
The Route of Rebbe Yohanan: Kyrgyzstan, Poland, Germany, <i>Eretz Israel</i>	296

Part Three: Painful Reconstruction (1946–1955)

Chapter 7: Rebbe Yohanan, the “Young Men’s Revolution,” and the Beginning of the Recovery of Karlin Hasidism	303
Karlin Hasidism Reunited	303
A New Administration for Stolin-Karlin Hasidism	306
The Establishment of the “Young Men’s <i>Havura</i> ” and the Beginning of Change	309
“The Young Men’s Revolution” and the Challenges of the Times	314
Rebbe Yohanan’s Emigration and the Intensifying Power Struggles in Israel	320
“It Happens in the Best of Families”: Tension between Rebbe Yohanan and His Daughter	336
The Death and Burial of Rebbe Yohanan	342
Rebbe Yohanan’s Leadership in Perspective	349

Chapter 8: The Void in Leadership and the Second Schism in Karlin Hasidism (1956–1962)	353
Impending Crisis	353
The Gathering Storm: Motives, Reasons, and Steps Taken in the Nomination of a New Rebbe	369
Coronation, Rift, and the Eruption of the Crisis	371
Rebbe Moshe Mordechai of Lelov: The Person and His Personality	387
A Child in the Eye of the Storm: The Debate over “the Grandson”	393
Further Entanglements of the Conflict: Financial and Familial Aspects	400

Chapter 3: Rebbe Israel of Stolin and the Challenges of Modernity (1873–1921)	108
<i>A Yenuka</i> (Holy Child) Ascends the Throne	108
Rebbe Israel of Stolin: The Person and His Personality	117
Rebbe Israel of Stolin's Final Years and the Problem of His Succession	128

Chapter 4: The First Schism and the Paths of the Karlin Rebbes (1921–1939)	145
The House of Karlin Splits into Four Groups	145
Stolin in the Old World: The Karlin Rebbes in Interwar Poland	161
The "Elders": The Secondary Elite of Karlin Hasidism	174
The Phenomenon of "Hasidic Elders"	179
Stolin in the New World: Rebbe Yankele and His Hasidim	188
"The Stolin <i>Genizah</i> ": Tradition through Objects	195
Central Values in Pre-Holocaust Karlin Hasidism: Torah Learning and <i>Eretz Israel</i>	203

Part Two: The Holocaust

Chapter 5: Rebbe Avraham Elimelekh's Last Visit to <i>Eretz Israel</i> (1939)	223
A Visit of Anguish and Prayer	223
The Rebbe's Departure according to an Old Hasid of the <i>Yunge</i> Faction	232
The Rebbe's Departure according to a Senior Hasid of the <i>Alte</i> Faction	236
Analysis of the Versions	238

Chapter 6: The Fate of Karlin Hasidism in the Holocaust (1939–1945)	243
Stolin under Stalin: Karlin Hasidism under the Soviet Occupation	243
The Fates of the Rebbes of Stolin, Karlin, and Lutzk and Their Communities	258
The Fates of the Other Perlov Family Members and Their Communities	271

Table of Contents

Acknowledgments	11
Introduction	15
Why Karlin Hasidism?	15
Substitutes for Mysticism: On the Character of Later Hasidism	17
The Problems of the Sources	30
On the Study of Later Hasidism	32
Karlin Hasidism: The State of the Research	36
Karlin Hasidism as a Case Study	41
 Part One: The Rise of Karlin Hasidism	
Chapter 1: Karlin in Its First Generations (c.1765–1873)	45
Rebbe Aharon “the Great”	45
Rebbe Shlomo of Karlin	51
Rebbe Asher “the Elder” of Stolin	60
Rebbe Aharon “the Second” (the “Beis Aaron”)	66
Rabbi Asher “the Second” (“the Younger”)	81
The Values and Atmosphere of Karlin Hasidism	84
 Chapter 2: Karlin Hasidism and <i>Eretz Israel</i>	93
<i>Eretz Israel</i> as a Center of Karlin Hasidism	93
Tiberias and Jerusalem	95
Safed and Hebron	98
New Adherents	101
Between <i>Eretz Israel</i> and the Diaspora	104

Editorial Board

Prof. Immanuel Etkes (chair), Prof. Motti Golani, Prof. Elliot Horowitz z"l,
Mr. Yehezkel Hovav, Prof. Yaacov Shavit, Prof. Yfaat Weiss, Mr. Zvi Yekutieli,
Prof. Motti Zalkin

Director of publications: Maayan Avineri-Rebhun

Editor in chief: Yehezkel Hovav

Hebrew editing: Yehoshua Greenberg

Production editor: Tanya Schramm

The publication of this book was made possible by grants from

The Ministry of Culture and Sport – Culture Authority

The Paula and David Ben-Gurion Fund for Jewish Studies established
by the Federmann Family, Mandel Institute of Jewish Studies,
The Hebrew University of Jerusalem

Beth Shalom Aleichem

The Authority for Research and Development, The Hebrew University of Jerusalem

ISBN 978-965-227-347-5

Catalogue No. 185-675

© Copyright by The Zalman Shazar Center for Jewish History, Jerusalem

Printed in Israel, 03/2018

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced in any
form or by any means, electronic or mechanical, including photocopy,
recording or any information storage or retrieval system,
without permission in writing from the publisher.

Typesetting: Irit Nachum

Printing: Maor Wallach Press Ltd.

Jerusalem

כל הזכויות שמורות למרכז זלמן שזר, 2018

Benjamin Brown

“Like a Ship on a Stormy Sea”

The Story of Karlin Hasidism



The Zalman Shazar Center
Jerusalem

Benjamin Brown

“Like a Ship on a Stormy Sea”

The Story of Karlin Hasidism